

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра теорії і філософії права

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«Introduction to European legal values /

Вступ до європейських правових цінностей»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Харків – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Introduction to European legal values / Вступ до європейських правових цінностей» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої галузі знань освіти 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 16 с.

Розробник:

Вовк Дмитро Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент

Размстаєва Юлія Сергіївна,
кандидатка юридичних наук, доцентка

Затверджено на засіданні кафедри теорії і філософії права
(протокол № 11 від 31 травня 2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри теорії і філософії права
(протокол № 4 від 10 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри – Петришин Олександр Віталійович,
доктор юридичних наук, професор

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Introduction to European legal values / Вступ до європейських правових цінностей
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Вовк Дмитро Олександрович, доцент кафедри теорії і філософії права, кандидат юридичних наук
Контактний телефон	067-530-23-60
E-mail	d.o.vovk@nlu.edu.ua
Консультації	Викладач перебуває на кафедрі відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	d.o.vovk@nlu.edu.ua

Анотація навчальної дисципліни

Предмет навчальної дисципліни – це норми європейського права, що регулюють відносини у сфері європейських цінностей, їх практичної реалізації та правових способів захисту зазначених цінностей.

Розглядаються загальнотеоретичні питання правового регулювання цінностей в європейському праві: верховенства права, демократії, прав людини, толерантності та секуляризму. Визначаються передумови і основні етапи історії їх розвитку. Розглядаються їх елементи та стандарти на доктринальному рівні, рівні європейського права (Організації безпеки і співробітництва, Ради Європи, практики Європейського суду з прав людини, права Сполучених Штатів Америки та Канади). Вивчаються соціальні умови, котрі уможливають імплементацію зазначених цінностей. Розглядаються моделі імплементації цих цінностей в правовий порядок колишніх радянських держав та вивчаються різні шляхи такого розвитку. Аналізуються типові помилки або недоліки нормотворців та суддів конституційних та верховних судів у нормотворчому та правозастосовному процесах. Визначаються основи шляхи зміни ролі європейських цінностей від декларативних положень до засад правопорядку на рівні нормотворчого процесу, правосуддя, тлумачення, праворозуміння, правової науки та освіти.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – підвищення рівня правової обізнаності здобувачів у європейському праві прав людини; формування у здобувачів поглиблених знань щодо регулювання цінностей на різних рівнях європейського права; формування знань, вироблення основних вмінь і навичок, а також формування професійних компетенцій у галузі європейських цінностей.

Завдання:

- поглиблення знань щодо європейських цінностей, як на рівні теорії права та конституціоналізму, так і на рівні усвідомлення їх важливості для європейського правопорядку;
- формування взаємозв'язку правових цінностей та специфічних правових інститутів та процедур;
- розвиток усвідомлення специфічних особливостей пострадянських правових систем, в яких має місце феномен перехідного правосуддя;
- вироблення причин невдачі автоматичної та швидкої імплементації європейських правових цінностей до правопорядку пострадянських країн;
- визначення перспективних шляхів конвертації європейських цінностей з формальних паперових положень до фундаментальних засад правопорядку.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Міжнародне право», «Право Європейського Союзу».

Кореквізити: «Advanced studies on EU law / Поглиблені дослідження права Європейського Союзу».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН-1. Демонструвати знання доктринально-теоретичних основ у сфері правових цінностей.

РН-2. Демонструвати знання підходів до нормативного регулювання правових цінностей актами європейського права різних рівнів.

РН-3. Здійснювати критичний і системний аналіз специфіки періоду перехідного правосуддя у пострадянських державах.

РН-4. Демонструвати знання витоків концепції верховенства права.

РН-5. Аналізувати і правильно тлумачити зміст керівництв Європейського Союзу щодо елементів верховенства права.

РН-6. Демонструвати знання критеріїв, на основі яких здійснюється вимірювання верховенства права.

РН-7. Демонструвати знання засад нормативного регулювання верховенства права в Україні.

РН-8. Демонструвати знання правової природи демократії та історичного досвіду держав-членів ЄС у побудові демократичних режимів.

РН-9. Демонструвати знання ролі правозахисних організацій в діяльності щодо сприяння реалізації та захисту прав людини.

РН-10. Демонструвати знання специфіки нормативного регулювання правомірності обмеження прав людини в умовах збройного конфлікту. Обґрунтовувати свою правову позицію щодо практичних ситуацій, спираючись на джерела права Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи та інших міжнародних організацій у сфері окремих аспектів толерантності.

РН-11. Характеризувати рівень толерантності в соціумі на національному рівні в Україні на основі даних соціологічних досліджень.

РН-12. Демонструвати знання стандартів ЄСПЛ у сфері свободи релігії.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Європейські правові цінності: загальнотеоретична характеристика.	Європейські правові цінності: загальнотеоретична характеристика.	10
2	Пострадянські правові системи.	Пострадянські правові системи.	10
3	Верховенство права – загальна характеристика.	Верховенство права – загальна характеристика.	4
4	Верховенство права в Україні.	Верховенство права в Україні.	6
5	Демократія.	Демократія.	6
6	Права людини – загальна характеристика.	Права людини – загальна характеристика.	8
7	Права людини в Україні.	Права людини в Україні.	6
8	Толерантність – загальна характеристика.	Толерантність – загальна характеристика.	10
9	Толерантність в Україні.	Толерантність в Україні.	10
10	Секуляризм.	Секуляризм.	10

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в годинах)
1	Європейські правові цінності: загальнотеоретична характеристика.	Європейські правові цінності: загальнотеоретична характеристика.	110
2	Верховенство права в Україні.	Верховенство права в Україні.	
3	Секуляризм.	—	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, узагальнення практики тощо;
- робота над кейсами з питань європейських цінностей;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка презентацій;
- анотація наукових статей;
- підготовка до практичних занять і тестування;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- підготовка наукових статей.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у Методичних матеріалах з навчальної дисципліни «Introduction to European legal values / Вступ до європейських правових цінностей» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text

Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT>

Основна література

1. Andreas Aslund. Building Capitalism: The Transformation of the Former Soviet Block. CUP, 2001.
2. Dennis C. Mueller. Reason, Religion, Democracy. CUP, 2015.
3. Douglass C. North, John Joseph Wallis, Barry R. Weingast. Violence and Social Order. A Conceptual Framework for Interpreting Reordered Human History. CUP, 2009.
4. Fareed Zakaria. The Future of Freedom. Illiberal Democracy at Home and Abroad, Fareed Zakaria. W.W. Norton & Company; 2003.
5. Francis Fukuyama. The Origins of Political Order, Political Order and Political Decay. Farrar, Straus and Giroux, 2015.
6. Leszek Balcerowicz. Post-Communist Transformation: Some Lessons. London: IEA, 2002.
7. Ole Norgaard. Economic Institutions and Democratic Reform. A Comparative Analysis of Post Communist Countries. Edward Elgar, 2000.
8. Анакіна Т. Регулювання прав окремих вразливих груп осіб за Хартією ЄС про основоположні права: досвід для України. *Український часопис міжнародного права*. 2015. № 2. С. 41–46.

9. Вовк Д.О. Як українські суди балансують релігійну свободу: аналіз у контексті світськості. *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 3. С. 5–38.
10. Вовк Д. Проблеми визначення і дії верховенства права. *Право України*. 2003. №11. С. 127–130.
11. Дайнен Д. Дедалі міцніший Союз. Курс європейської інтеграції / Пер. з англ. М. Марченко. Київ: К.І.С., 2006. 699 с.
12. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / під ред. І. В. Яковюка. Київ, 2012. 208 с.
13. Комарова Т.В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія. Харків: Право, 2018. 528 с.
14. Комарова Т.В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: монографія. Харків: Право, 2010. 360 с.
15. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: історія і засади функціонування: посіб. / за ред. Л.В. Губерського. Київ: Знання, 2009. 751 с.
16. Кулабухова А. В. Каталог прав громадян Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 270–275.
17. Лазовські А. Верховенство права Європейського Союзу у формуванні доктрини конституціоналізації права ЄС. *Право України*. 2019. № 6. С. 35–52.
18. Луць Л.А. Генезис ідеї європейської єдності. *Актуальні проблеми політики*. 2002. Вип. 13–14. С. 668–675.
19. Луць Л.А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти): монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. 304 с.
20. Мушак Н.Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях: монографія; під ред.

проф. В. І. Муравйова; Нац. акад. наук України, Київ. ун-т права. Київ: Ліра-К, 2013. 188 с.

21. Петров Р.А. Транспозиция «acquis» Европейского Союза в правовые системы третьих стран: монографія. Київ: Истина, 2011. 384 с.

22. Право Європейського Союзу: основи теорії: підручник / [Т.М. Анакіна, Т.В. Комарова, О.Я. Трагнюк, І.В. Яковюк та ін.]; за заг. ред. І.В. Яковюка. Харків: Право, 2019. 360 с.

23. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р.А. Петрова. Харків: Право, 2019. 442 с.

24. Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу: науково-популярне видання: англ. Київ: К.І.С., 2001. 142 с.

25. Тюшка А. Договір про конституцію для Європи: генезис, юридична природа, політична цінність: монографія. Київ: К.І.С., 2007. 228 с.

26. Хартли Т.К. Основы права европейского Сообщества [пер. с англ.]. Москва: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. 703 с.

27. Яковюк І.В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз: монографія. Харків: Право, 2013. 760 с.

Додаткова література

1. Комарова Т.В. Роль Суду справедливості Європейського Союзу у формуванні доктрини конституціоналізації права ЄС. *Право України*. 2019. № 6. С. 69–85.

2. Комарова Т. Взаємодія Суду справедливості Європейського Союзу з іншими судовими установами. *Право України*. 2018. 4. С. 223–232.

3. Комарова Т.В. Суд справедливості ЄС як орган захисту основоположних прав людини. *Держава і право*. 2018. Випуск 80. С. 173–188

4. Макаруха З.М. Правові засади діяльності Європейського Союзу у сфері забезпечення простору свободи, безпеки та юстиції: монографія. Львів: Астролябія, 2011. 543 с.

5. Муравйов В.І., Смирнова К.В. Європейське право: правова категорія, наука, доктрина. *Право України*. 2011. № 4. С. 141–177.
6. Передерій О.С. Європейське поліцейське відомство в інституціональному механізмі Європейського Союзу: історичні передумови створення, порядок формування, компетенція. *Право і безпека*. 2010. № 2 (34). С. 34–38.
7. Пістракевич О. Особливості законодавчого процесу в Європейському Союзі. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 39. С. 85–92.
8. Поглиблення відносин між ЄС та Україною: що, чому і як? / під ред. М. Емерсона, В. Мовчан. Київ, 2016. 288 с.
9. Разметаєва Ю. Теоретичні аспекти зобов'язань бізнесу у сфері приватності: виклики цифрової епохи. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 235–239.
10. Разметаєва Ю. Демократія, права людини та Інтернет. *Право і суспільство*. 2020. № 1. С. 104–110.
11. Разметаєва Ю. Електронне урядування як складник демократії в інформаційному суспільстві. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. Том 31(70). № 1. С. 37–41.
12. Разметаєва Ю. С. Розумні очікування у сфері приватності у цифрову епоху. *Правові новели*. 2020. № 12. С. 12–18 DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2020.12.02>.
13. Разметаєва Ю. С. Цифрові права людини та проблеми екстратериторіальності в їх захисті. *Право та державне управління*. 2020. № 4. С. 18–23 DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.4.2>.
14. Разметаєва Ю. Автономія, (не)права людини, ілюзії та очікування у цифрову епоху. *Філософія права і загальна теорія права*. 2020. № 2. С. 92–101. DOI: <https://doi.org/10.21564/2707-7039.2.242835>.

15. Разметаєва Ю. Бізнес, права людини і новий суспільний договір у цифрову епоху. *Філософія права і загальна теорія права*. 2021. № 1. С. 134–145. DOI: <https://doi.org/10.21564/2707-7039.1.247482>.

16. Смирнова К.В. Аналіз еволюції відносин України з Європейським Союзом: правовий аспект. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 100. С. 132–136.

17. Стрельцова О.В. Конституціоналізація процесу асоціації України і Європейським Союзом: теорія та практика: монографія. Київ, 2017. 532 с.

18. Razmetaeva, Y. (2020) The right to be forgotten in the European perspective. *TalTech Journal of European Studies Tallinn university of Technology*, 10 (1), 58–76. doi: 10.1515/bjes-2020-0004.

19. Razmetaeva, Yulia S., Sydorenko, Olga O. (2021) Abortion, human rights and medical advances in digital age. *Wiad Lek.* 74(1), 132–136. DOI: 202110.36740/WLek202101126.

20. Razmetaeva, Y., Ponomarova, H., & Bylya-Sabadash, I. (2021). Jurisdictional Issues in the Digital Age. *Ius Humani. Law Journal*, 10(1), 167–183. <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v10i1.240>

21. Razmetaeva, Y., Razmetaev, S. (2021) Justice in the Digital Age: Technological Solutions, Hidden Threats and Enticing Opportunities. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2(10), 104–117. DOI: 10.33327/AJEE-18-4.2-a000061

22. Satokhina, N., Razmetaeva, Y. (2021) «The loss of experience» in digital age: Legal implications. *Phenomenology and Mind*, 20, P. 128–136. DOI: 10.17454/PAM-2011

Інтернет-ресурси

Council of Europe official website – <https://www.coe.int/en/web/portal/home>

European Court of Human Rights official website – <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

Freedom House organization official website – <https://freedomhouse.org>

- United Nations and the Rule of Law – <https://www.un.org/ruleoflaw/>
- Venice Commission official website – <https://www.venice.coe.int/webforms/events/>
- World Bank Open Data official website – <https://data.worldbank.org>
- World Values Survey official website – <https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>
- Акти acquis ЄС, перекладені на українську мову – <https://minjust.gov.ua/acquis-communautaire>
- Консолідовані версії Лісабонського договору (українською мовою) – www.minjust.gov.ua/file/23491
- Медіа портал Європейського Союзу – <http://www.euractiv.com>
- Офіційна сторінка Європейського Омбудсмана – <http://www.ombudsman.europa.eu/start.faces>
- Офіційна сторінка Європейського Союзу – <https://europa.eu/>
- Офіційна сторінка Суду справедливості Європейського Союзу – <http://www.curia.europa.eu>
- Пошукова система нормативних актів ЄС – <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- Прогрес виконання Угоди про асоціацію – <https://pulse.eu-ua.org>
- Тексти установчих договорів Європейського Союзу – <http://www.eurotreaties.com>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри теорії і філософії права. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/97-kafedra-teorii-i-filosofii-prava.html>

Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни
Відкритий доступ до он-лайн ресурсів Oxford University Press, до

Інформаційно-правових систем ЛІГА:ЗАКОН (Система ГРАНД та Система аналізу судових рішень VERDICTUM).

Доступ можливий у залі правової інформації Навчально-бібліотечного комплексу (вул. Пушкінська 84-А, 3 поверх).

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції і практичні заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові й усні завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені з поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей, наукові статті тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Introduction to European legal values / Вступ до європейських правових цінностей» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34